

הנדון:

מידת החסד

אפשר להפליג בכיוון זה. למשל: הרמטכ"ל המתיק זה עתה את עונשו של ישראל לדרמן, מעשר שנים לשלוש שנים. משמע: האיש שירה והרג עובר-אורח ערבי, על לא עוול בכפו, יבלה שנתיים בכלא, להוציא שבתות וחגגי ישראל, אותם יבלה בחוג המישפחה.

האם צריך מיכאל צור לבלות בכלא עשר שנים? האם אשתו של צור צריכה לסבול יותר מאשתו של דרמן זה?

ל ש גם נמוק מסוג אחר, שיש להתחשב בו. צור וידלין הפכו במידה מסוימת, שעירים-זעזאזל מישטר שהוליד אותם.

אומנם, פשעים המורים כשלעצמם, ואין להשכיחם או להפחית בגינתיים. אולם אין גם לשכוח כי שניהם היו רק קצות-הקרחון. מעשיהם היו סימפטומים למחלה מדינית-חברתית עמוקה הרבה יותר. הם סימלו תקופה שבה צמח ושמן, בחסות מפא"י ובנותיה. מעמד חברתי חדש ומייחס, שעמד מעל לחוק ושעירבב שחיתות אישית, מיפלגתית ולאומית בתערובת עליזה.

המישטר הזה נענש. מיכאל צור ואשר ידלין תרמו תרומה נכבדה לפילתו, במאי 1977. (ובדרך אגב: הם תרמו לעליית הליכוד, כפויטהוובה, יותר מכל תרומותיו של יהושע ברציון.)

זה היה הגמול האמיתי למעשיהם.

המשך ישיבתם בכלא אינו אלא תזכורת לאותה תקופה, שחלפה.

אין פירוש הדבר שחלפה השחיתות מן הארץ. הניסך. המישטר החדש אימץ לעצמו את סימט מישטרו של המלך הצרפתי לואי-פיליפ: „התעשרו!“ הפושעים ה" גדולים ביותר במדינה — פושעי ההון השחור — שולטים עתה בכיפה. למענם נקבעת המדיניות הכלכלית והחברתית. אולם גורלם של צור וידלין לא ירתיע את פושעי המישטר החדש, שאיש מהם לא הוכא לדיו. והכופתים בחוסן המישטר המגן עליהם.

הם מפליגים בספינת-השעשועים של מישטר-הליכוד, תחת הדגל השחור של הספטרות והעלמטה-מס, ומתעניינים כהואזה בגורלם של שני החובלים של ספינה שנטרפה. גם מבחינה זו, אין כל טעם בהמשך ישיבתם של אלה בגיהינום.

אך קודם כל, ומעל לכל, צריך הנשיא להתחשב בצד האנושי של הפרשה, שעל כן העניקה לו ה" מדינה את זכות השימוש במידת-הרחמים.

אדם שרמתו האנושית היא כרמת שמואל תמיר, יכול לדרוס בני-אדם ברגל גאווה, מבלי שזה ידיר שינה מעיניו. יצחק נבון, כמו כל קודמיו, נבחר לתפקידו מפני שהציבור ראה בו אישיות בעלת תכונות אנושיות ומוסריות, העוזות על אלה של הפזי לטיקאי המצוי, ולא כל שכן של פוליטיקאי מצוי-שכמצוי, מסוגו של תמיר.

במשך תקופה ארוכה דנה ועדת-החנינה, בראשותו של השופט-העליון בדימוס, יצחק קיסטר, בגורלו של מיכאל צור. היא החליטה להפחית את עונשו. ההמלצה הונחה על שולחנו של שר-המישפטים. על פי הנהוג המקובל, שר-המישפטים הוא הממליץ לפני הנשיא אם להמתיק את עונשו של פלוני, אם לאו.

השר משך את העניין במשך חודשים נ"י ספים. בתקופה זו נדלק זיק של תיקווה בליבו של האסיר כבידא, והפך מדורה.

הוא התמלא כוח-חיים. התמסר לפעילות בכלא. מילא תפקיד כמרכז הסיפריה והקדיש שעות לחינוך ולהדרכה. ולפתע: החלטת השר להתעלם מהמלצות הוועדה. בלי נימוק.

כך משחק התוד בעכבר, שנדכד בצפורניו. נאמר לי שעולמו של צור הרב עליו. הוא הסתגר בתוך עצמו, נטש את עיסוקיו, פרש מחברת אחיז-לצרה.

אני משוכנע כי נשיא-המדינה חייב להפחית את עונשיהם של מיכאל צור ואשר ידלין.

אם יגיע גם הוא למסקנה זו, איך יוכל לעשות זאת, נוכח סירובו השרירותי של שר-המישפטים? מבחינה ציבורית ומוסרית, תהיה לו כל ההצדקה לכך. אחרי שתוועדה הציבורית החליטה כפי שהחליטה, אך מבחינה חוקית, אין נשיא-המדינה יכול לפעול על פי מצפונה, בהעדר „חתימת-הקיום“ של שר-המישפטים. זהו מצב בתי-דין. נשיא-המדינה נהנה — לא רק להלכה, אלא גם למעשה — מאמונו של כל הציבור, שהפקיט בידו את סמכות-החנינה. לפי כן, ספקי רעתיקה, אינה הצדקה בשעה זו אף מאמונו של אחרו אחר של הנשיא.

לדעתי, צריך הנשיא לנהוג במקרה כזה כפי שניבא דוב יוסף, בעת קבלתו של החוק. עליו לקרוא אליו את שר-המישפטים, להביא לפניו את המוקי. לנסות לשכנע אותו לקבל את דעתו. ואם לא יצלח בכך: לתבוע ממנו להיכנע להכרעת הנשיא או להתפטר.

בהבטחתו של שר-המישפטים דאז, כאשר קיבלה הכנסת את החוק הזה: „ההכרעה היא בידי הנשיא בלבד.“

התשובה היא שלילית. ענייני עצם גזירת העונש החמור אמר בתי-הדין מישפט את דברו על חומרת הפשע, וקביעה זו תעמוד לנגד עינינו של כל אדם אשר ירצה ללכת בדרכיהם, גם אם לא ישבו הנשפטים כמשך מלוא השנים הרבות שהוקצו להם.

בשביל אנשי-צמרת המבצעים פשעים כלכליים, אין כל הבדל בין חמש שנים ועשר שנים מאסר, מבחינת הרחעה.

האם יש סיכוי לכך שיחזרו על פישעיהם, אם ישוחררו בטרם זמנם?

בוודאי שלא. אפילו רצו בכך, הרי שמתיהם ידועים, ואין להניח כי יזכו בנקל בעמדות-מפתח לכלילות שבהן יוכלו לקבל שוחד, למעול או לעסוק ב„עסקות סיבוביות“. והרי המעשים שעשו נבעו מפתיות ומאפשרות שהיו נעוצים בעמדות שהחזיקו בהן, במישטר שהיה קיים אז.

האם יש חשש שמא לא באו על עונשם, ולא סבלו די צורכם?

רק אדם קהה-חושים יעלה זאת על דעתו. שניהם

רות צור בעת מישפט בעלה

נהרסו מבחינה חברתית. שמתיהם הפכו שם-דבר, ול" אנשים כמוהם — כמו לכל אדם שאינו חבר מועד בחברת-הפושעים — כל יום בכלא הישראלי הוא עינוי.

איש אינו הולק על כך שבת-הסוהר היש-ראלי הוא אהבה, שאינו ראו למחית בני-אדם. (וכחובב-חיות, הייתי מוסיף: אף לא למחית בעלי-חיים אחרים.)

אני דוגל בחנינה לרגל חתימת הסכם-השלום, ולפחות בהמתקת עונשיהם של כל האסירים אשר לגביהם יש יסוד סביר להניח כי לא יחזרו לפשע ולא יסכנו את החברה. זה כולל את כל האסירים שעברו עבירה ראשונה. אך לגבי שניים אלה, צור וידלין, יש נימוק קיום מיוחדים, המצדיקים המתקת עונשיהם.

קודם כל, יש כאן עניין של צדק טבעי: לפני שנה וחצי ניצל מנחם בגין את תקופת כהונתו הקצרה כשר-המישפטים-בפועל כדי לשחרר מן הכלא את יהושע ברציון, הפושע הכלכלי מס' 1 של ישראל. ברציון נמנה על תורמי קרן-לחיי ועל חסידי ארץ-ישראל השלמה. כשופט-צבאי-בימלואים דן למות נאשם ערבי, בניגוד לבקשת התביעה. שיחרורו נעזר בתעודה רפואית מידי הרופא-היורה, ד"ר עזרה זוהר, איש גוש-אמונים.

האם פשעיהם של צור וידלין עלו על פשעיו של ברציון? בוודאי שלא. איש אינו טוען כך. אם כן, מהו ההבדל? האם הוא קשור בעובדה שצור מקרב למפד"ל, ושילדין הוא איש מיפלגת-העבודה? האלה קני-המורה שיש ליישמם בישראל?

שני ראיונות על המסך הקטן, תוך 48 שעות: אשה המתארת פרשה כאובה. אשה שקטה, תרבותית, כנה. היא מדברת בלי פאתוס, בלי רגשות, בלי הגומה. רות צור מגינה על בעלה, מיכאל, שנדון ל-15 שנות מאסר. היא מבקשת להצילו. דבריה פשוטים, נוגעים ללב. השר שמואל תמיר מדבר על סירובו להמליץ על המתקת עונשו של מיכאל צור. הוא יושב מאחרי שולחן הכתיבה שלו, בלישכתו החסומה באופן אלקטרוני. כולו שופע חדות-שררה ושביעות-רצון-עצמית. בקולו הבארי טוני הוא מדבר על המלצות הוועדה הציבורית, שטיפלה בבקשות הרבות למתן חנינה לאסירים ולהמתקת עונשיהם. הוא מקדיש חצי פסוק למיכאל צור, תוך כדי העברת נייר מערימה אחת לשנייה.

„החלטתי שלא להמליץ על המתקת העונש.“

עוד חצי פסוק על אשר ידלין, כנ"ל. העניין הסתיים. **לא. העניין לא הסתיים!**

פי החוק („חוק יסוד: נשיא המדינה“), נתונה לנשיא-המדינה „הסמכות לחון עבריינים ולהקל בר עונשיהם עליידי הפחתתם או המרתם.“

בסעיף הבא של אותו חוק נאמר, כי כל חתימה של הנשיא על מיסמך רישמי טעונה „חתימת-קיום של ראש-הממשלה או של שר אחר, שהחליטה עליו הממשלה.“ לגבי מתן חנינה או המתקת-עונש לעברייני שנשפט בבית-הדין האזרחי, חתימת-הקיום היא של שר-המישפטים. **האם פירוש הדבר הוא כי לשר-המישפטים יש זכות-יטו על ההחלטות של נשיא-המדינה? האם שר-המישפטים עומד מעד לנשיא-המדינה? האם הוא שווה לו?**

הדעת אינה סובלת פירוש כזה. ואכן, כאשר נתקבל אותו חוק בכנסת, לפני 15 שנים, התעוררה השאלה וניתנה התשובה. המשיב היה שר-המישפטים דאז, דב יוסף, אדם שהיה ידוע כאיש קשה-עורף ובעל-סמכות. אך הוא לא השאיר ספק לגבי מקומה הנחות של שר-המישפטים. בעת הדיון על החוק, בקריאה השנייה, הכריז: * „אין לי וטו. הדבר אינו פועל כך.“

„כי גם כאשר שר-המישפטים אינו ממליץ (על חנינה או המתקת-עונש), העניין אינו מסתיים בזה.“

הנשיא מזמין אותו. מדבר איתו. מתווכח עימו. גם לשר-המישפטים, כמו לאחרים, יש יחס לנשיא. והוא גם יודע מה כתוב בחוק.

הוא יודע שאם הנשיא יעמוד על איוה ידבר, לא יוכל שר-המישפטים סתם להגיד לא... **„ככל מוקרה, ההכרעה לתת חנינה היא בידי הנשיא בלבד.“**

שר-המישפטים הנוכחי אינו דומה — למרבה הצער — לקודמיו, פינחס רוזן, דוב יוסף, יעקוב שימשון שפירא וחיים צדוק. הוא קורץ מחומר אחר. יתכן שאין לו יחס לנשיא. אך הדברים מתייבים גם אותו. **לא הוא יקבע. הנשיא יקבע!**

אני כותב דברים אלה בעורך העיתון שגרם במישרין לכך שמיכאל צור ואשר ידלין יושבים עתה בכלא. פירוטמינו הם שחשפו את מעשיהם וגרמו למישפטים. לולא פעולתנו, יתכן מאד ששניהם היו נמנים עד עצם היום הזה על המצבת החברתית והכלכלית של המדינה. איני מתחרט על כך. מילאנו את חובתנו.

אך אני רואה את עצמי כנושא, במידה מסוימת, באחריות לגורלם. ואיני רואה טעם כלשהו שיש בו כדי לשכנע את נשיא-המדינה שלא להמתיק העונשים המוטלים עליהם.

מ ופד החנינה אינו בתי-משפט. נגד עינוי עומדים — או צריכים לעמוד — שיקולים שונים לגמרי. כאשר הטיל בתי-המשפט את העונשים החמורים ש" הטיל על מיכאל צור ואשר ידלין, הוא הביא בחשבון את כל הנימוקים הקובעים את הכרעתו של שופט: החומרה החברתית של הפשעים, ונסיבות המיקרים, הצורך להרתיע עבריינים-בכוח, „למען יראו ויראו“, ועוד. זהו תפקידם של השופטים, ואני משוכנע כי בשני המיקרים היו גירוי-הדין צודקים ונבונים.

אך כאשר בא נשיא-המדינה להשקול את המתקת ה" עונש מערכת-שיקולו שונה לחלוטין.

כאן פועל היגיון אחר. וגם מידת-הרחמים, שיש לה היגיון משדה.

האם המשך ישיבתם בכלא, של צור וידלין, מוסיף משהו להרתעת פושעים פוטנציאליים?